

УДК 371.134:796

Н. О. Белікова

Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

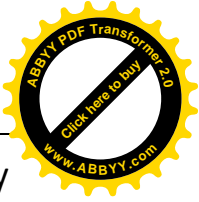
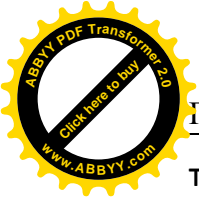
У статті висвітлено особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у Європейському регіоні; охарактеризовано основні документи Європейського регіону Світової Конфедерації фізичної терапії; проаналізовано різноманітність структури вищої освіти в галузі фізіотерапії в межах національних систем освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, Європейський регіон, фахівці, фізична терапія.

Постановка проблеми. Модернізація системи вищої освіти України, прагнення ввійти у міжнародний освітній простір, потреба у принципово новому поколінні кадрів з вищою освітою, які відповідатимуть вимогам внутрішнього та зовнішнього ринків праці, обґрунтовують необхідність у суттєвій модифікації організації та змісту вищої освіти у країні.

Для реалізації позитивних тенденцій у вищій освіті України необхідне вивчення міжнародного досвіду підготовки фахівців, що потребує критичного аналізу здобутків освітніх систем зарубіжних країн та їх адаптації до національних потреб. Тому дослідження різних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у зарубіжних країнах слугуватиме потребам розвитку галузі фізичної реабілітації в Україні.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз літератури з розглядуваної проблеми засвідчив, що зарубіжний досвід підготовки фахівців у сфері фізичної культури та спорту досліджували такі вітчизняні вчені, як: Л. П. Сущенко – професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у зарубіжних країнах; Р. П. Карпюк – професійна підготовка майбутніх фахівців для галузі адаптивної фізичної культури в зарубіжних країнах; Є. Н. Приступа – тенденції до підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Європі; Т. Ю. Осадча – професійна підготовка викладачів фізичного виховання в університетах США; І. Х. Турчик – організація фізичного виховання у школах Великобританії; В. Пасічник – підготовка вчителів фізичного виховання в Польщі; А. М. Герцик – підготовка бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді; А. М. Кавакзе-Ризик – підготовка фахівців з фізичної реабілітації в Йорданії

та ін. Отже, актуальність порушеної проблеми полягає у відсутності у вітчизняній літературі системних досліджень особливостей професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації у Європейських країнах.

Робота виконана згідно з планом НДР Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Мета статті – проаналізувати особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у Європейському регіоні.

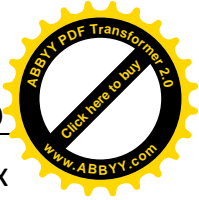
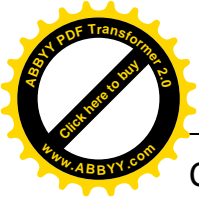
Виклад основного матеріалу. В основі Болонського процесу лежить переконання про те, що в епоху глобалізації необхідно прагнути до максимальної сумісності систем вищої освіти, що дасть змогу всім країнам-учасницям процесу неухильно підвищувати якість освіти, полегшити мобільність студентів і забезпечити молодь повсюдно визнаними кваліфікаціями. Водночас під час реформування вищої освіти важливо враховувати пріоритети збереження культурної різноманітності національних систем освіти.

23 квітня 2008 р. Європейський Парламент та Рада Європейського Союзу (ЄС) офіційно підписали Рекомендацію про заснування Європейської структури кваліфікацій для ціложиттєвого навчання (*European Qualifications Framework for lifelong learning – EQF*). Ідея структури – дати європейським країнам єдину модель, за якою класифікуватимуться освітні кваліфікації людини від початкової освіти до рівня доктора наук [2].

Варто зауважити, що створення єдиної структури кваліфікацій дозволить уникнути двозначностей в оцінці освітнього рівня людини, що прагне продовжити навчання чи знайти собі роботу в іншій країні ЄС.

Для аналізу Європейського досвіду підготовки фахівців з фізичної реабілітації необхідно проаналізувати особливості професійної підготовки фахівців у галузі *фізичної терапії (physical therapy)*, адже, як зазначає М. Герцик, терміни «*фізична реабілітація*» та «*фізична терапія*» є синонімами. Світова конфедерація фізичної терапії (World Confederation for Physical Therapy) визнає, що назва професії і терміни, що вживаються для опису професійної діяльності фізіотерапевтів у понад 100 країнах-членах Конфедерації, відрізняються і в основному залежать від історичних особливостей розвитку професії. Конфедерація вважає розуміння рухової діяльності людини основою знань і вмінь фізичних терапевтів і проголошує це твердження базою для можливих редакцій опису фізичної терапії [1].

Країни Європейського регіону є одними з найактивніших членів

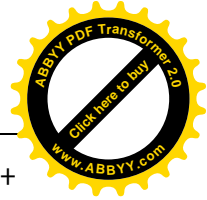
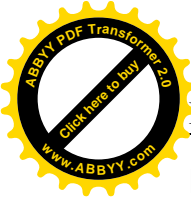

Світової Конфедерації фізичної терапії, спільна мета діяльності яких полягає у сприянні розвитку професійної фізичної терапії, взаємовизнанні кваліфікацій у галузі фізіотерапії, а також підвищенні якості освіти з фізіотерапії в Європі. Вища освіта – як повна, так і базова – відіграє провідну роль у забезпеченні професійної ідентичності та є важливим інструментом для сприяння свободі пересування і права на професійну діяльність з фізичної терапії у Європі.

Згідно з проведеним дослідженням встановлено, що основні положення освітньої політики Європейського регіону (Education Policy Statement) були підготовлені робочою групою Європейського регіону Світової Конфедерації фізичної терапії 24 травня 2008 р. у Хорватії. Мета цього документа полягає в наданні інформації для фахівців з фізичної терапії, викладачів, а також відповідним організаціям у межах Європейського союзу про принципи, які лежать в основі освітніх програм з фізіотерапії і забезпечують безперервність освіти протягом усього життя, включаючи можливості для здобуття вищих наукових ступенів у цій галузі [4].

Аналіз досліджуваного питання засвідчив, що в цілому освітня політика Європейського регіону враховує мету і принципи Болонського процесу, що досягається за допомогою розробки уніфікованих ступенів у межах Європейського простору вищої освіти (EHEA); сприянням розвитку спільних навчальних планів та програм шляхом визнання Європейських програм та ступенів професійними акредитаційними органами; використанням європейського додатка до диплома; сприянням передачі і накопиченню Європейської системи кредитів (ECTS); створенням зіставних критеріїв і методологій забезпечення якості вищої освіти [5].

Упровадження двох циклів системи вищої освіти бакалавр – магістр (Bachelor – Master) та кредитної системи акредитації у межах країн, що підписали Болонську декларацію, як очікується, буде завершено до 2010 р. Третій цикл докторських ступенів завершить повну структуру кваліфікацій на Європейському просторі вищої освіти. ECTS як система передачі і накопичення кредитів використовується для підвищення прозорості та порівняння навчальних програм і кваліфікацій та сприяє взаємному визнанню кваліфікацій. Система побудована на навчальній діяльності студента, в якій 60 кредитів ECTS утворюють один навчальний рік. Перший цикл навчального ступеня (бакалавр) повинен мати мінімум 180 кредитів ECTS, другий (магістр) – 90–120 кредитів ECTS. Найбільш поширений

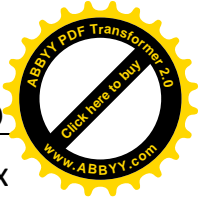
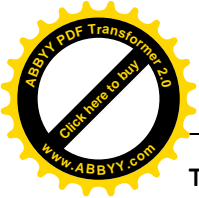

розподіл навчального часу для двох ступенів – 180 кредитів бакалавра + 120 кредитів магістра (три + два роки). У зв'язку з різною тривалістю навчання для здобуття бакалаврського ступеня (наприклад, в Україні підготовка бакалаврів з фізичної реабілітації триває чотири роки) необхідна гнучка система магістерського навчання, яка може включати менше ніж 120 кредитів, але не менше ніж 60 кредитів ECTS: наприклад, 240 кредитів бакалавра + 60 кредитів магістра (чотири + один рік).

З метою забезпечення якості вищої освіти існує процедура для встановлення освітніх стандартів, яка включає заходи щодо їх досягнення, а також оцінку їх виконання. Основні критерії оцінки слугують європейською гарантією якості акредитації навчальних програм. Для вищої освіти в галузії фізіотерапії підвищення якості всіх фізіотерапевтичних програм у країнах-членах ЄС має важливе значення як для студентів, так і для викладачів і працедавців. Організації з контролю якості вищої освіти виконують функцію акредитації навчальних програм у галузі фізіотерапії, які відображають пріоритети соціальної політики та охорони здоров'я певної країни в межах структури кваліфікацій, що дозволяє зіставити результати навчальної діяльності з іншими європейськими країнами.

Освіта в галузі фізіотерапії, як зазначено в Education Policy Statement, повинна включати всі аспекти галузі охорони здоров'я шляхом співпраці з іншими професіоналами у цій сфері за умови поваги професійної автономії один одного. У документі зазначено, що фізіотерапевтична освіта повинна складатися із трьох структурних циклів: перший цикл – ступінь бакалавра, який є найменшою кваліфікацією для здобуття професії, повинен завершуватися другим циклом – ступінь магістра, який у кінцевому підсумку охоплює п'ять років навчання. Третій цикл дозволяє отримати вищі наукові ступені доктора філософії і доктора наук (DPhil and PhD) під час вивчення професійно-клінічних програм докторантури в галузі фізіотерапії [4].

Фізіотерапевтичні програми на кожному рівні кваліфікацій (undergraduate, masters, doctoral) повинні входити до національних кваліфікацій і становити основу з урахуванням навчального навантаження, рівня, якості та результатів навчання. Ця структура повинна відповідати іншим національним межим кваліфікацій у ЄС. Країни-учасниці Європейського регіону з фізичної терапії співпрацюють з вищими навчальними закладами, які готують фізичних терапевтів, з метою розробки загальних критеріїв якості та методологій на національному рівні

та стимулювання взаємного обміну інформацією щодо навчальних ресурсів з фізіотерапії у Європі.

У таблиці 1 відображено ключові позиції вищої освіти в галузі фізичної терапії у країнах-учасниках Європейського регіону з фізичної терапії [3]. Як видно з наведених даних, тривалість навчання для здобуття базової освіти з фізіотерапії коливається в середньому від трьох до п'яти років (у Великобританії – шість років). У Хорватії, Німеччині, Сербії і Чорногорії отримати освіту в галузі фізіотерапії можна, закінчивши середній професійний заклад, але в перших двох країнах таким випускникам не присвоюють академічний ступінь, а в Сербії і Чорногорії випускники отримують статус технічного фізіотерапевта (PT technician). Після завершення базової освіти з фізіотерапії присвоюються академічні ступені бакалавра (наприклад, Болгарія, Данія, Ісландія тощо), магістра (Чеська Республіка, Німеччина, Польща, Великобританія), видається диплом (Болгарія, Естонія, Угорщина); в деяких країнах паралельно можна отримати всі відзначені ступені та документи (наприклад, Німеччина). Кількість акредитованих програм підготовки фахівців з фізичної терапії надзвичайно різноманітна і коливається від однієї на країну (Австрія, Угорщина, Ісландія, Іспанія тощо) до 17 – Фінляндія, 39 – Італія, 47 – Великобританія. Найбільша кількість студентів, яка щорічно починає вивчення програм з фізіотерапії: 1540 чоловік – у Франції; 1800 – у Нідерландах, 9500 – у Німеччині. Присвоєння ступеня доктора наук (PhD) після завершення базової освіти з фізіотерапії можливе в Австрії, Бельгії, Болгарії, Чеській Республіці, Данії, Фінляндії, Ірландії, Латвії, Норвегії, Польщі, Португалії, Румунії, Швеції та Великобританії.

Таблиця 1

Структура вищої освіти в галузі фізичної терапії у межах національних систем освіти (за даними Європейського регіону Світової Конфедерації фізичної терапії, 2005 р.)

Країна	Базова освіта в галузі фізіотерапії						Можливість присвоєння вищих академічних ступенів
	Тривалість середньої освіти для доступу до базової освіти з фізіотер.	Кількість років базової освіти з фізіотерапії	Статус освіти з фізіотерапії в межах нац. освітніх систем*	Присвоєння академічного ступеня	Кількість акредитованих програм з фізичної терапії	Кількість студентів, які щорічно починають вивчати програми з фізіотерапії	
Австрія	12	3	Вища осв.	Dipl. PT	1	400	MSc and PhD
Бельгія	12	4–5	Вища осв.	Licencier	Немає інформ.	Немає інформ.	MSc and PhD

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2010, № 4 (6)

Болгарія	12	4	Вища осв.	BSc	3	140	MSc and PhD
	12	3	Вища осв.	Diploma	6	180	Bridge System
Хорватія	8	4	Сер. проф.	No	Немає інформ.	Немає інформ.	–
	12	3	Парал.	No	3	180	–
Кіпр	Немає освіти в галузі фізіотерапії						
Чеська Республіка	12	3	Вища осв.	Diploma	10–13	300	–
	12	3/5	Вища осв.	Ba / Ma	8	200	MSc and PhD
Данія	12	3,5	Вища осв.	BSc	8	640	MSc and PhD
Естонія	12	3	Вища осв.	Bachelor	1	35	MSc
	12	3	Парал.	Diploma	1	25	MSc
Фінляндія	12	4	Вища осв.	Немає інформ.	17	400	MSc and PhD
Франція	12	3–4	Парал.	Немає інформ.	Немає інформ.	1540	Bridge System
Німеччина	10	3	Сер. проф.	Немає ступеня	246	9500	Bridge System
	12	3–4	Вища осв.	BA, MA, Diplom	10	180	MSc
Греція	18	4	Вища осв.	Ptyxio Fysikotherapeis	4	280-300	MSc
Угорщина	12	4	Вища осв.	Diploma	1	550	MSc
Ісландія	14	4	Вища осв.	BSc	1	20	MSc
Ірландія	13-14	3–4	Вища осв.		4	26–60	MSc and PhD
Італія	13	3	Вища осв.	Laurea	39	2500	MSc
Латвія	12	4	Вища осв.	BA	3	60–80	MSc and PhD
Ліван	13	4	Вища осв.	B.S (licence)	1	65	MSc
Ліхтенштейн, Люксембург Немає освіти в галузі фізіотерапії							
Нідерланди	13	4	Вища осв.	Bachelor	11	1800	MSc
Норвегія	13	4	Вища осв.	Bachelor	5	350	MSc and PhD
Польща	12	3	Парал.	Bachelor	Немає інформ.	Немає інформ.	Bridge System
	12	5	Вища осв.	Master	Немає інформ.	Немає інформ.	MSc and PhD
Португалія	12	3+1	Вища осв.	Licenciatura	14	14	MSc and PhD
Румунія	12	4	Вища осв.	Licence	1	1	MSc and PhD
Сербія і Чорногорія	12	3	Вища осв.	Diploma	3	3	–
	8	2+2	Сер. проф.	PT technician	12	12	–
Словенія	13	3	Вища осв.	BSc	1	1	Bridge System
Іспанія	12	3	Вища осв.	Diploma	1	1	Bridge System
Швеція	13	3	Вища осв.	BSc	8	8	MSc and PhD

Швейцарія	12	4	Парал.	Diploma	14	14	Postgrad. studies
Туреччина	11	4	Вища осв.	Bachelor	8	8	MSc and PhD
Велико-британія	13	2-4	Вища осв.	BSc	47	47	MSc
	13+3	(3-4)+2	Вища осв.	MSc	13	13	MSc and PhD

Примітка: * Статус освіти в галузі фізичної терапії в межах національних освітніх систем:

Сер. проф. – середня професійна освіта (Secondary / professional education);

Парал. – післяшкільна освіта, паралельна вищій (Post secondary / Parallel to Higher education);

Вища осв. – вища освіта (Higher education).

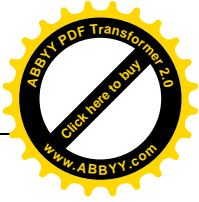
Щодо ключових аспектів професійної діяльності фізичних терапевтів та основних позицій, на яких базується навчання і підготовка цих фахівців, то вони викладені в Концепції Європейської фізіотерапії (European Physiotherapy Benchmark Statement). У документі висвітлені особливості навчальних програм з фізіотерапії; загальні положення, які є стандартом для присудження певних рівнів кваліфікацій; сформульовані вимоги до рівня знань, умінь і навичок, якими повинні володіти фахівці з певним рівнем кваліфікації. Відомості, які відображені в концепції, є важливим джерелом інформації для проектування та розробки нових навчальних програм з фізіотерапії, що передбачають їх різноманітність та гнучкість, а також заохочують до інноваційної діяльності в межах узгодженої концептуальної основи вищої освіти з фізіотерапії [6].

Висновки. Отже, головною ознакою підготовки фахівців-фізіотерапевтів у Європейському регіоні Світової Конфедерації фізичної терапії виступає надзвичайна різноманітність структури вищої освіти в галузі фізіотерапії в межах національних систем освіти. Початковий рівень професійної освіти фахівців з фізіотерапії заснований на університетському рівні підготовки не менше ніж три роки. Навчальні освітні програми з фізичної терапії є співзвучними соціальним і медичним потребам кожної нації.

Вищезазначене вимагає більш детального вивчення особливостей професійної підготовки фізіотерапевтів (фізичних реабілітологів) в окремих країнах Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герцик А. До питання тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації [Електронний ресурс] / А. Герцик. – Режим доступу : http://www.physrehab.org.ua/blogitem_uk/items/terminology_uk.html.
2. Єдина структура освітніх рівнів. [Електронний ресурс] – Режим доступу :

<http://www.eu-edu.org/ua/eqf>.

3. Demography data [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.physio-europe.org%252526hl%25253Dru%26hl%>.

4. Education Policy Statement [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.physio-europe.org%252526hl%25253Dru%26hl%3Dru>.

5. European Region of the World Confederation of Physical Therapy [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

www.physio-europe.org.

6. European Physiotherapy Benchmark Statement [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.physio-europe.org%252526hl%25253Dru%26hl%3Dru&rurl>.

РЕЗЮМЕ

Н. А. Беликова. Профессиональная подготовка будущих специалистов по физической реабилитации в системе европейского пространства высшего образования.

В статье отражены особенности профессиональной подготовки будущих специалистов по физической реабилитации в Европейском регионе; охарактеризованы основные документы Европейского региона Всемирной Конфедерации физической терапии; проанализировано разнообразие структуры высшего образования в сфере физиотерапии в рамках национальных систем образования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, Европейский регион, специалисты, физическая терапия.

SUMMARY

N. Belikova. Professional preparation of future specialists in physical rehabilitation in the european system higher education.

The article describes features of the professional preparation of future specialists in physical rehabilitation in the European Region, described the basic documents of the European Region of World Confederation of Physical Therapy, analyzed a variety of structures of higher education in physiotherapy as part of national education systems.

Key words: professional training, European Region, specialists, physical therapy.

УДК 378.147:81'243]:004.032.6

О. М. Бондаренко

Слов'янський державний педагогічний університет

ДИДАКТИЧНА РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

У статті проаналізовано інноваційні підходи до навчання іноземної мови, визначено дидактичну роль мультимедійних засобів на заняттях іноземної мови, обґрунтовано необхідність впровадження мультимедійних програм у процес навчання іноземних мов студентів-філологів.

Ключові слова: мультимедійні засоби, інноваційні підходи, ефективність навчального процесу.

Постановка проблеми. Глибокі зміни, що відбуваються в житті суспільства, викликані науково-технічною революцією та процесом глобалізації, не могли не вплинути на сучасну освіту. Епоха стрімкого й